

A szenvedő misztikus

VISSZHANG - LXIV. évfolyam, 37. szám, 2020. szeptember 11.

Olyan országban, ahol mindenféle másság kiveri a biztosítékot a többség fejében, bizonyos dolgokat nem szabad leírni. Később rátérek. Az előzmény: Hermann Veronika amúgy nagyon szépen kitapintotta [recenziójában](#) a Pilinszky-próza esszéisztikus mindenféleségét. Hát persze hogy a *prózaforulat* nem hatott a prózájára, mert ízig-vérig lírikus volt. Az írta meg valamennyi prózájában, amit lehetetlen volt versben kifejeznie. Ez vonatkozik az 1957 és 1981 között az *Új Ember* hasábjain hetente közölt, általa „cikkek”-nek nevezett kisesszékre is. A *Beszélgetések Sheryl Suttonnal* című újrakiadott, kibővített kötetéről helyesen írja a recenzens, hogy nem föltétlenül a nyelvi regiszterek a fontosak, nem ettől lesz ez a mű éppoly halhatatlan, mint a költő versbéli megnyilvánulásai, hanem az ontológiai-metafizikai irálytól, amihez még hozzá lehetne tenni a transzcendenciát is, melynek előzménynélkülisége a magyar irodalomban oly szembeszökő, mert katolikust, érzékfeletti egyetemest is jelenthet. Hiába nyilatkozta Pilinszky János, hogy „költő vagyok és katolikus”. Tudomásul kell vennünk aényt, hogy a „neo” előtaggal ez egy, a múlt század első harmadából, Franciaországból induló irodalmi irányzat volt, olyan nevekkkel, mint az atyamester Paul Claudel, a Nobel-díjas Mauriac, a dosztojevskiji sötétségű Georges Bernanos, az amerikai-francia Julien Green és a már-már remeteéletű, de a nációk által így is elpusztított nagy költő, Max Jacob. Aztán még ott van a Nobel-díjas lengyel Czesław Miłosz. És persze Pilinszky János. Őt követte a nem is oly régen elhunyt Kossuth-díjas költő, Vasadi Péter. Az amúgy élete végéig a papi teendőit ellátó Pusztta Sándort is ide emelhetjük, ebbe a régióba, mert fura mód bölcsészkaron végzett, és nem teológián.

Vissza hát cikkem elejére!

Hermann Veronika így ír egy helyütt: „*Nemcsak Pilinszky, hanem egyéb kritikák is kiemelik Sutton fiús külsejét, a költő lányosan finom arcvonásairól ugyancsak többen megemlékeztek (...) Ennek lehet köze Pilinszky (vélt) elfojtott homoszexualitásához, amelynek egyik legismertebb megfogalmazása éppen az leírt »eretnek vonzalmak« kifejezés (...)»* A költő egyébként nem lányosan finomvonású volt, hanem olyan, ahogyan megírta *Őnarckép 1974* című versében. Amúgy vonzódásáról egy kis anekdota: – Ez a Pilinszky nem is beléd szerelmes, hanem a Sheryl Suttonba! – mondták kolléganői Törőcsik Marinak. Pilinszky János mindközönségesen *aszexuális* volt! Ennek legfőbb okai: urológiai és pszichés természetű. Egyikből adódott a másik. De még ez sem ilyen egyszerű. Belohorszky Pál (emlékszik még valaki ennek az esszézeseninek a nevére?) azt nyilatkozta nekem beszélgetésesszénkben, hogy Pilinszky a *szenvedő misztikus*. Ilyen szinten a pusztta szexualitás teljesen mellékes, a realitás szintjén. Hogy aztán lelke legmélyén kivel és hogyan, az megfejthetetlen. Ugyanígy állunk Simone Weillel. 1977-ben e sorok írója kétszer is járt ennél a világnagyságú költőnél, akinek műveit olyanok fordították le, mint az angol „koszorús költő”, Ted Hughes és a Nobel-díjas svéd Tomas Tranströmer. Pilinszkynél kétszer másfél óra több volt, min az egyetemen bárkit hallgatni két szemeszteren át. Beszéde ugyanolyan esszenciális volt, mint a művei. Épp akkor kezdte fordítani Simone Weilt, akiről a már említett Miłosz azt írta esszéjében, hogy a XX. század legnagyobb *keresztény misztikusa* volt, nagypolgári zsidó származása ellenére. És mindössze 34 évet élt! Ő vajon foglalkozott szexualitással? Lesbikus volt netán? Ugyan már! A Pilinszky által elhíresült rilkei mondat így szól: az a tragédia, hogy a realitások miatt sohasem jutunk el a valóságig. Pilinszky is, Weil is a legközelebb jutott ama burokhoz, mely mögött ott dereng Jézus Krisztus, vagyis maga a valóság.